

Велет духу жореткої доби

Андрей Шептицький

Управління культури Полтавської
обласної державної адміністрації

Полтавська обласна бібліотека
для юнацтва ім. Олесь Гончара

2015 рік – рік Митрополита Андрія Шептицького

Велет духу жорстокої доби

До 150-річчя від дня народження Андрія Шептицького

Бібліографічний посібник

86.375 (4 Укр) + 91.9:86

Упорядник: *Картальова Любов Іванівна*

Велет духу жорстокої доби (до 150-річчя від дня народження Андрея Шептицького) : бібліографічний посібник / упоряд. Л. Картальова; обласна бібліотека для юнацтва ім. О. Гончара. – Полтава, 2015. – 20 с. – (2015 рік – рік Митрополита Андрея Шептицького)

У бібліографічному посібнику йдеться про життя та діяльність визначного українського церковного, культурного, громадсько-політичного діяча ХХ століття, митрополита Української Греко-Католицької церкви, графа А. Шептицького (1865 – 1944).

Матеріал не є вичерпним. Бібліографія розміщена в алфавітній і логічній послідовності. Термін відбору періодичних видань – 10 років.

Посібник адресується молоді, вчителям, бібліотечним працівникам, всім, хто цікавиться долями видатних особистостей України.

З М І С Т

1.	Один з Великих Українців	4
2.	Рід Шептицьких	5
3.	Дитячі та юнацькі роки Романа Шептицького	6
4.	Монаше та священиче служіння Андрея Шептицького.....	7
	– Повсякденне життя серед людей	9
5.	Громадсько-політична діяльність	10
	– Міжвоєнний період	10
	– Воєнні 40-і роки	12
	– 1944 рік	13
6.	Меценатська діяльність на культурно-освітній ниві	13
7.	Національне виховання в листах і Посланнях	15
8.	Основні дати життя і діяльності	16
9.	Література про життя та діяльність Митрополита	18

Один з Великих Українців

*Я Українець з діда-прадіда.
А церкву нашу та й святий наш обряд
полюбив я цілим серцем, присвятивши
для Божої справи ціле своє життя.*

А. Шептицький

Серед плеяди великих українців, які присвятили своє життя служінню українському народу впродовж ХХ століття, особливе місце посідає постать духовного наставника українців, великого просвітителя, мецената, мудрого і передбачливого політика – митрополита Андрія Шептицького. Він, як свого часу князь Володимир Великий, пізніше Ярослав Мудрий, потім Богдан Хмельницький і Тарас Шевченко, задав вектор розвитку України. Не було такої сфери діяльності, якою б не займався А. Шептицький.

Покинувши багатство і аристократичний стан, Митрополит повернувся до приниженої віри своїх пращурів і пішов служити убогому, національно-пригніченому та культурно занедбаному українському народу, показуючи своїм вчинком, що не тільки під солом'яною стріхою живе українство та любов до всього рідного, але й у магнатському середовищі та посеред духовних владик.

Він, глава греко-католиків, поставив собі за мету вивести все українство зі стану провінційного животіння на широкі, всесвітнього значення шляхи, вказати право існування його, як окремої нації, на яку покладено завдання нести Західну традицію на сході Європи. Нелегке життя прожив архієрей. Його не розуміли за життя, підозрювали, що він на стороні поляків. Його не розуміли після смерті, бо в радянський період його чорнили, робили українським буржуазним націоналістом. Не всім дано збагнути його велич і в наш час. Але треба розуміти, що перш за все митрополит був главою Церкви, главою народу, який не мав своєї держави. І тому його першим завданням було відстоювати цей народ на всіх рівнях.

1 листопада 2014 року в УГКЦ та в Україні розпочався Рік Митрополита Андрія Шептицького. Верховна Рада в червні 2014 року проголосувала за відзначення 150-річного ювілею від дня його народження на державному рівні.

Рід Шептицьких

Рід Шептицьких – найстаріша боярська родина не тільки в Україні, а й в усій Європі, грамоту на право земельного володіння якій у 1284 році видав син короля Данила Галицького – Лев Данилович. Представники цього роду обіймали високі військові, державні, церковні посади спочатку в Галицькій, а пізніше у Польській і Австро-Угорській державах і завжди стояли на сторожі інтересів народності й церкви. Їхнє прізвище походить від назви села Шептичі, що нині знаходиться в Самбірському районі Львівської області.

Вважається, що за часів Речі Посполитої почала формуватися гілка, яка згодом дала Україні Андрея Шептицького.

Батько майбутнього Митрополита, Ян-Кантій, був уже спольщеним українцем-русином. Член австрійської Державної ради та мальтійський кавалер, він володів маєтками як в австрійській Галичині, так і в Королівстві Польському, що входило до складу Російської імперії. 1872 року Ян-Кантій одержав диплом на графський титул для себе і своїх нащадків, а старовинний герб набув нової форми. Ян-Кантій захоплювався історією, збирав стародавні пам'ятки, особливо цінуючи ті, що збереглися від попередніх поколінь Шептицьких. Своім дітям передавав замилювання в українське минуле свого роду. Садибу прикрасив портретами славних предків.

Його дружиною стала Софія Фредро, графиня, дочка відомого польського поета і комедіографа Олександра Фредро. Жінка була глибоко релігійною людиною, талановитою маляркою і письменницею. Свою глибоку релігійність прищепила своїм дітям. У шлюбі Ян-Кантій і Софія мали семеро синів, трьох з них батько назвав на честь галицьких князів: Романом (майбутнього митрополита Андрея), Левом і Юрієм.

Перший син, Стефан, помер у віці 2-х років;

Єжи (Юрій) – помер у віці 17-ти років;

третім сином став Роман, відомий як Андрей Шептицький;

четвертий, Казимир, став успішним адвокатом;

п'ятою дитиною був Александр;

шостий, Станіслав, був військовим аташе Австро-Угорщини в Римі, потім – генералом польської армії;

сьомий син, Лев, у 1939 році був замордований більшовиками разом з дружиною.

Дитячі та юнацькі роки Романа Шептицького

З дому виніс він найкраще виховання.

Й. Сліпий

Андрей Шептицький народився 29 липня 1865 року в родовому маєтку села Прилбичі на Львівщині. При хрещенні одержав світське ім'я Роман-Марія-Александр. З юних років вирішальний вплив на формування світогляду, віри та патріотизму хлопця мали релігійність сім'ї та розповіді батьків про великих українських предків, бо українські симпатії брали верх у родині. За спогадами матері, в дитинстві Роман вирізнявся сумлінною вдачею, любов'ю до молитви, до якої прилучив і братів. У 8 років принципово відмовився від брехні, зробивши це, на погляд матері, свідомо, а не інтуїтивно. Рано зрозумівши своє призначення, 10-річним хлопчиком заявив батькам, що буде священиком.

Початкову та середню освіту здобув удома та в гімназії Св. Анни у Кракові. Після її закінчення, мріючи стати офіцером та з волі батька, вступив до однорічної військової школи. Однак несподівана хвороба, яка дала ускладнення на суглоби рук і ніг, змусила молодого військовика відмовитись від офіцерської кар'єри. Навчання продовжив у Ягеллонському університеті у Кракові, теологію та філософію студіював у Вроцлаві, а правничі знання здобув у Мюнхені та Відні. 1887 року Роман Шептицький закінчив університет та успішно захистив докторську дисертацію з права у Ягеллонському університеті.

Цього ж, 1887 року, він почав подорожувати. Відвідав Почаїв, Варшаву, Вільно та інші міста. У Києві потоваришував з українським істориком Володимиром Антоновичем, а в Москві – з філософом Володимиром Соловйовим, спілкувався також з багатьма визначними співвітчизниками. Наприкінці 1888 року Роман разом з матір'ю побували на аудієнції у Папи Лева III.

Поїздка до Риму допомогла йому остаточно визначитися у виборі подальшої долі. Залишившись вірним ще дитячій мрії, і за згодою батьків, Роман Шептицький вирішив присвятити своє життя служінню Богові.

Монаше та євѣщениче служіння Андрея Шептицького

Митрополит був видатним релігійним діячем, який мислив та діяв у контексті християнської теології.

Ш. Редліх (професор)

*Я так люблю дивитися на ту срібну,
похилену голову,
яка журиється і молиться за Україну.*

В. Стефаник

У червні 1888 року Роман Шептицький постригся у ченці Добромільського монастиря отців Василіян, що поблизу Львова, склав перші чернечі обітниці й прийняв ім'я Андрей. З жовтня 1888 по червень 1891 року брат Андрей, проживаючи у Краківській Єзуїтській обителі, відвідував уніатські курси з богослов'я та філософії. Упродовж Великого посту харчувався лише раз на день. У серпні 1892 року склав вічні обітниці у Христинопільському монастирі, а у вересні цього року ієромонах відслужив першу Божественну Літургію у родинному селі Прилбичах. У 1892–1894 роках Андрей Шептицький завершив богословські студії у Кракові. В подальшому його духовна кар'єра була стрімкою. У 1896 році став ігуменом Онуфріївського монастиря. У 1897 почав месіанську діяльність, видавав часопис "Місіонер Пресвятого Серця Ісусового", бюлетень "Апостола молитва". У 1888 – 1889 роках викладав богослов'я у Христинопольському монастирі. 1899 року призначений Єпископом Станіславським, а 1901 року – Митрополитом Галицьким, Архієпископом Львівським та Єпископом Кам'янець-Подільського і обіймав ці посади до кінця свого життя.

З великим завзяттям взявся він за важку справу – розбудову церкви. Під час представлення його імператору Францу-Йосифу, Митрополит попросив дозволу заснувати український університет. Намагався відкрити українську вищу богословську школу з правом захисту докторських дисертацій. Його діяльність стала благотворно відбиватись на всіх аспектах життя народу в різних регіонах. Саме до Свято-Юрської кафедральної церкви були звернені погляди Руси й далекого світу. Звідти чекали пастирське слово, що вказувало шлях українському народу. Саме з уст Андрея Шептицького вперше за багато років пролунало українською мовою Слово Боже у Києві, коли він у березні

1912 року правив панахиду у пам'ять Т. Г. Шевченка. І це тоді, коли заборонялось навіть вживати слово "Україна". А суміш церковної та української мов людини не завжди розуміла.

Освічена частина суспільства цілком по-новому поглянула на Церкву, яка зуміла здійнятися над консерватизмом і стати на крок попереду свого часу. Іноземні дипломати і прогресивна інтелігенція з обуренням сприйняли факт переслідування Шептицького за релігійні переконання. Сам же він використав своє перебування у російській в'язниці у 1914 – 1917 роках як нагоду для поширення ідей Унії. На засланні згуртував однодумців і після Лютневої революції та свого звільнення висвятив для України та Росії окремих греко-католицьких священників.

Посеред драматичних обставин цей світоч національної церкви ніколи не занепадав духом, а продовжував боротьбу за утвердження ідеалів християнства і свого народу. Під час Другої світової війни Андрей Шептицький піднімав питання про об'єднання всіх християн України навколо Київського патріархату в автокефальну Церкву в Україні у єдності з Римським престолом. При цьому ідею возз'єднання церков "висував не як релігійну необхідність, а як необхідність національно-політичну", але не знайшов розуміння з боку окремих ієрархів та української інтелігенції.

Митрополит Андрей Шептицький очолював українців греко-католиків, але став загальнонаціональною постаттю і серед духовних провідників у ХХ столітті посідає одне з найчільніших місць. Ніколи він не писав від імені галичан, а завжди виступав від імені усього українського народу, у творчі сили якого вірив з самого початку служіння Церкві й нації: "Наш нарід повний живучих сил, свіжий, і тому має велику будучність".

У січні 1955 року розпочався беатифікаційний процес Слуги Божого Андрея. Інформативний процес завершений. Усі документи та матеріали зібрані. Для завершення справи потрібне чудо – факт підтвердження uzдоровлення від невідомої хвороби за допомогою молитов до Андрея Шептицького.

Повсякденне життя серед людей

Займаючи такі високі посади, Митрополит любив і цінував простий народ, переймався його долею. Він намагався дослухатися і почути кожну людину, особливо дитину. У своїй діяльності керувався терпеливістю, жив зі спокоєм і рівновагою. Не сердився, коли хтось не міг зрозуміти його, збагнути велич його духу. У нього був дар будь-які складні речі, навіть теологічні, висловлювати доступною мовою. Майже всі його листи починаються словами "Мій дорогий друже". Але інколи, коли це було потрібно, не цурався і різкого слова.

Андрей Шептицький ніколи не скаржився на незручності. Навіть тоді, коли три роки провів у в'язниці, писав, що в нього все добре, що знаходиться у зручному приміщенні, і з вікна відкривається чудовий краєвид. Насправді для його зросту келія була занизька, вікно мале, заграбоване, перед ним – високий мур. Ліжко – 1,7 м.

Митрополит мало часу проводив на основному місці служби. Він сам проводив різного роду канонічні візити по селах. Гуцули часто бачили, як А. Шептицький переїздив на білому коні річку Черемош. Коли священики, прийшовши в Собор, хотіли йому щось розповісти про село, він уже все знав. Бо перш ніж зайти до храму, де його чекало духовенство, владику заїжджав до людей.

У побуті й харчуванні він був дуже скромним. Ніколи не скаржився на те, що щось не так подали. Навпаки, дуже цінував чужу працю. Улюбленою стравою для нього були картопля з цибулею і горнятко квасного молока.

А. Шептицький мав фізичні проблеми. У нього був прогресуючий ревматизм ніг. Час від часу йому паралізовувало то праву руку, то ліву. Інколи він не міг писати, тому багато послань диктував.

Говорив, що навіть після приступів, у нього постійний був стан такий, як при зубному болю. З 1934 року мав дозвіл від Апостольської столиці через хворобу правити Літургії сидячи.

У грудні 1939 року через погіршення стану здоров'я, А. Шептицький висвятив на посаду Єпископа і призначив своїм заступником Й. Сліпого.

Громадсько-політична діяльність

За час перебування на митрополитському престолі Андрія Шептицького у Галичині, п'ять разів змінювалася окупаційна влада... Жодну з них він не задовольняв...

А. Коханець

Міжвоєнний період

Прихід на престол Митрополита Галицького дав Андрєві Шептицькому змогу не тільки реалізувати власне бачення церковного життя у більших масштабах, а і водночас перетворити його на вагому політичну фігуру не лише Галичини, а й усієї Австро-Угорщини. Активний захист соціальних і національних прав українців у Палаті панів австрійського парламенту, робота заступником голови Галицького сейму, боротьба проти польського культурного засилля в Галичині, просвітницька і меценатська діяльність робили його популярним серед простого люду й інтелектуалів.

Непохитність його у роки Першої світової війни, не бажання покинути Львів у час російської окупації, відмова зректися своєї віри призвели до того, що 1914 року царський уряд ув'язнив його і протримав майже три роки в Суздальському Спасо-Євфимівському монастирі як релігійного злочинця. Звинуватили в антиросійській агітації. Незважаючи на те, що сам Володимир Короленко став на захист Митрополита, умови утримання ієрарха були посилені. Та все ж, коли після Лютневої революції 1917 року, він був звільнений, сказав: "Я не три роки ув'язнення, а ціле життя радо провів би в ув'язненні, лиш би тебе, дорогий мій український народ, бачити свободним і вільним".

Повертаючись до Львова, Андрей Шептицький відвідав революційний Київ, де виступив у Центральній Раді. Його радо зустріли стоячи, з вигуками: "Хай живе князь Української Церкви!". У своїй промові він так накреслив свій план українського державного будівництва: "Якщо Україна хоче жити вільним життям, то мусить обов'язково відокремитись від Москви. Вона мусить стати незалежною державою, шукати собі союзників між іншими вільними народами і державами, які піддержали б її слушні вимоги та допомогли б в боротьбі проти московської агресії". Коли українці здобули владу в Галичині, він урочисто привітав початок державності й активно поринув у роботу, пов'язану з утворенням і зміцненням Західноукраїнської Народної Республіки. Під час українсько-польської війни 1918 – 1919 років він був інтегрований польськими властями. 1920 року за наполяганням Ватикану польська влада дала дозвіл на виїзд Митрополита для пастирської мандрівки українськими поселеннями Америки. Дорогою він зупинявся у містах Європи, вів на міжнародному рівні

переговори з Папою Римським, із впливовими людьми світу, щоб вони вступилися за права довіреного йому народу, бо вважав, що українці, як і всі народи, мають право на свою державу, – українську державу. Активно обговорював національне питання з політиками в Канаді й США. Добивався на міжнародному рівні як не суверенної держави, так хоч автономії. На жаль, усі ці старання не увінчались успіхом.

Рішучою була поведінка Митрополита Андрея у 1938 році, коли польський уряд нищив православні церкви. 1938 року він благословив проголошення незалежності Карпатської України, прем'єром якої став Августин Волошин.

За всю цю діяльність його постійно лаяли в пресі, собор Святого Юра називали розплідником антидержавної пропаганди, гніздом українського націоналізму.

У міжвоєнний час Митрополит багато зробив для відродження українства серед поселенців за океаном, допомагав воякам, що опинилися у вигнанні, здобути вищу освіту в європейських університетах, підносив голос на захист православних українців. Він думав і вболівав за увесь український народ. І, очевидно, на основі зібраних агентурою НКВС СРСР матеріалів і формувалася оцінка постаті Митрополита Андрея Шептицького, яка прозвучала з уст більшовицьких комісарів у вересні 1939 року, коли Червона Армія перейшла за річку Збруч: "Не покінчивши з Шептицьким, годі викоренити український націоналізм".

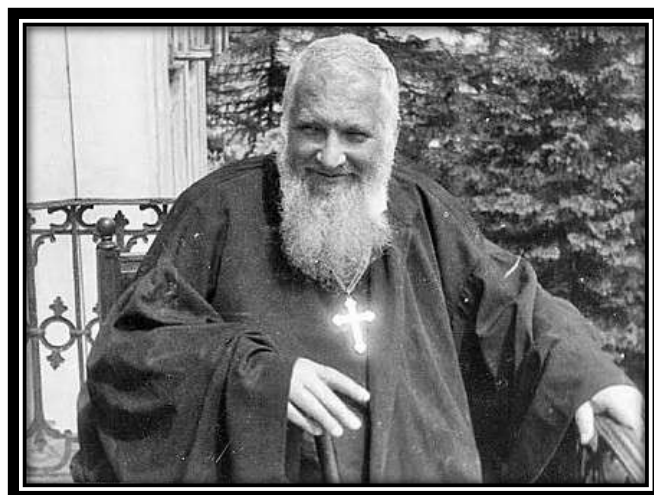
Відчуваючи загрозу, яка нависла над церквою, Митрополит продовжував захищати права не лише уніатів, а всього громадянства. Зокрема, у березні 1941 року він написав до керівника УРСР Микити Хрущова лист-звернення про тяжкий стан людей, насильне переселення, про важку їхню працю і потерпання без їжі та одягу. Звернув увагу на нелюдське ставлення до людей, протестував проти арештів, коли вина не доведена, відмічав, що для такої держави це робити протиправно. Подібні виклики більшовицькій владі змушували її вдаватися до більш жорстоких заходів щодо уніатського духовенства. небезпека нависла і над самим Шептицьким. За словами свідків, було навіть замовлення на його отруєння.

Початок Другої світової війни Митрополит сприйняв як надію на порятунок від безбожного більшовизму. Зміна влади давала йому шанс на будівництво власної держави. Відомо, що дехто його діяльність оцінює неоднозначно. Можливо, на початку війни на його позицію стосовно окупації якоюсь мірою вплинула політика радянської влади на території Західної України у 1939 – 1941 роках. Були й особисті причини: родину його брата Лева розстріляли працівники НКВС. Над родовою могилою Шептицьких учинено наругу, родинний маєток розорено, знищені цінні старовинні документи. Проте, заклики до співпраці з німецькою окупаційною владою, що йому приписували, суперечать дійсності.

Та і "свято свободи" тривало недовго. Повальні арешти, проведені гестапівцями серед ініціаторів відновлення суверенітету, перекреслювали будь-які сподівання. Гітлерівці з перших днів окупації почали маніпулювати авторитетом Шептицького. У січні 1942 року Митрополит разом з іншими громадсько-політичними діячами України надіслав Гітлерові лист-протест проти німецької політики на Сході. Він був єдиним представником церкви в Європі, хто звернувся з листом до Папи Римського й особисто до Гімлера, протестуючи проти геноциду євреїв. За це Гімлер наказав його арештувати. Однак тогочасним керівникам Галичини вдалося втримати Рейхсфюрера СС від цього кроку, довести, що арешт такої людини може дестабілізувати ситуацію в краї. Але гітлерівці все ж провели обшуки в храмі Св. Юра, під час яких розкривали навіть мошці.

Наприкінці літа 1942 року Шептицький організував компанію для порятунку євреїв. Здебільшого це були люди, які втекли з гетто Янівського табору. У листопаді цього ж року він, спираючись на християнські заповіді, написав пастирський лист "Не вбий!", адресований насамперед полякам і українцям, в якому закликав їх припинити ворожнечу між собою.

1944-й рік

У 1944 році вже вкотре Митрополит Андрей зі зміною влади залишився у Львові, не вирушивши на Захід разом із сотнями тисяч утікачів-українців. "Другі совіти" дещо відрізнялись від тих, які прийшли у вересні 1939-го. Затяжна війна змусила Сталіна та його оточення переінакшити тактику у відносинах із Церквою. Розуміючи значення релігії для посилення моральної стійкості червоноармійців, комуністи дещо лібералізували політику стосовно неї. Шептицький бачив ці зміни і сподівався, що "відлига" у ставленні до церкви з боку держави дасть шанс на виживання греко-католикам у СРСР. Він також надіслав листа Й. Сталіну, висловлюючи надію, що радянська влада створить умови для возз'єднання українських земель і нормального існування церкви. Водночас владика розумів, що новий режим очікує від нього двох найголовніших речей – офіційної заяви про лояльність і підтримку у боротьбі з нацизмом та допомоги у нейтралізації збройно-повстанської боротьби. Більшовики намагалися використати його у своїх інтересах. Але не вийшло...

Напередодні смерті, 31 жовтня 1944 року, владика Андрей звернувся з останнім словом до найближчого оточення, передбачивши, що "наша церква буде знищена, розгромлена більшовиками". Після останньої промови Митрополит не проказав більше ні слова до моменту смерті – о пів на другу годину дня 1 листопада 1944 року.

Більшовики дозволили провести урочистий похорон. Він відбувся через чотири дні. Присутні були українські єпископи та майже всі мешканці Львова. Похований у крипті собору Святого Юра.

1946 року УГКЦ була ліквідована більшовиками.

Меценатська діяльність на культурно-освітній ниві

*Я так дуже хотів би обтерти сльози з очей тих,
хто плаче, – потішити кожного, хто сумує, – покріпити
кожного, хто слабкий та немічний, – оздоровити
кожного, хто хворий, – просвітити,
кожного, хто темний...
Я хотів би стати всім для всіх, щоб усіх спасти...*

А. Шептицький

Особливої уваги заслуговує меценатська діяльність Андрея Шептицького, спрямована на підтримку національної культури, освіти і мистецтва тієї доби. Вершиною культурно-освітньої діяльності діяча вважається заснування та матеріальне забезпечення "Національного музею" у Львові. На його створення

він витратив 2 млн. австрійських крон і фінансував утримання установи впродовж усього життя. Ще перед приходом на митрополичий престол він закупив землю під забудову приміщення майбутньої духовної семінарії та заснував велику єпархіальну бібліотеку, фонди якої поповнив 10 тис. власних примірників.

Будучи високоосвіченою людиною, знаючи німецьку, французьку, італійську мови, володіючи багатьма діалектами української мови, А. Шептицький знав ціну освіти. Щорічно за власний кошт навчав професорів, науковців у Швеції, Відні та Римі. Велику увагу приділяв діяч молоді, для якої заснував школи, бурси, інститути, зокрема: Дівочу гімназію сестер Василіянок, "Бурсу рідної школи" на 120 учнів, "Бурсу Товариства Педагогічного" та багато інших. У міжвоєнний період Митрополит заснував у Львові Богословську академію – перший вищий богословський навчальний заклад, який мав продовжувати традиції Києво-Могилянської академії.

Протягом свого життя А. Шептицький допомагав і підтримував діяльність українських культурних товариств – "Просвіта", "Рідна школа", "Сільський господар", "Пласт". Дбайливо збирав народні духовні цінності в музеях, бібліотеках, видавництвах.

Особливо ревно Митрополит піклувався про дітей-сиріт. Для них у 1917–1922-х роках було відкрито велику кількість притулків-сиротинців. Діяч заснував "Вакаційну оселю" для сотні дітей, побудував у Карпатах велике Літнице для відпочинку дітей віком від 4 до 14 років. Заснував "Парадню матерів" на Янівському передмісті Львова у закупленому та утриманому ним будинку "Дитячі ясла". Щороку своїм коштом утримував 20 бідних юнаків і 20 дівчат, допомагав їм здобувати освіту.

Андрей Шептицький був великим шанувальником та знавцем живописного мистецтва. Особливу увагу приділяв іконі. Щедро підтримував українських малярів, надавав стипендії молодим українським митцям для здобуття художньої освіти в кращих навчальних закладах Європи.

Намагаючись покращити економічний стан суспільства, вкладав кошти у розбудову української економіки. За кошти Митрополита Тит Войнаровський заснував банк "Земля", заснував власний "Аграрний Гіпотетичний Банк", вкладаючи у його розвиток мільйонний акцизний капітал.

Ведучи дуже скромне чернече життя, архієрей віддавав усі прибутки з митрополичих осідлостей і свого родинного маєтку на народні цілі.

Про національне Виховання В листах і Посланнях

Ідеалом нашого національного життя є наша рідна всенаціональна Хата-Батьківщина.

А. Шептицький

Відомо близько 170 пастирських послань та листів Митрополита. Вони не тільки суто релігійного й морального змісту, а, водночас, і суспільного та патріотичного. Листи адресувались священикам, світським людям, молоді, українцям у Канаді тощо. Серед пастирських послань – лист про Святу Землю, становище Східного обряду в церкві, про соціальне питання та соціалізм. А ще в них неупереджений погляд філософа на світ Божий, гуманізм, віра у світлу долю України, батьківська розважливість.

Так, у патріотичній статті "Як будувати рідну хату" він наголосив на необхідності збереження молодого покоління в житті нації, у "Слові до української молоді" (1932 р.) автор звернувся до неї словом приятеля, обіцяє вказати на добро і зло, що є в молодих. Відзначаючи патріотизм молоді, готовність до пожертви, він застерігає не жертвувати загальнонаціональними цінностями заради досягнення мети. Наголошує на невмінні молодих бути толерантними, сподіваючись, що ця проблема згодом буде розв'язана. Закликає зберігати все краще, зроблене поколіннями, примножувати, передавати у спадок заради процвітання нації.

А. Шептицький дійсно вболівав за те, щоб український народ рухався вперед, до вершин вселюдської культури. Щирою була свого часу "Молитва слуги Божого митрополита Андрея за український народ", де він просив Господа дати провідникам свого народу світло премудрості з неба, взяти під опіку молодь. Благав Бога благословити всі родини, щоб батьки були зразковими і ревними християнами, а матері відзначались мудрістю, побожністю і дбайливістю у вихованні дітей. Він прагнув, щоб український народ мав свободу, міг вільно розвивати свої природні сили.

Цікава і повчальна праця "Будь завжди вірним Христові. Із слів митрополита Андрея до української шкільної молоді" (1933 р.). Високо ставлячи духовну віру, автор закликає дотримуватись всіх християнських обов'язків, моралі, любити Бога і ближніх, розуміти їх потреби, подавати, по можливості, милостиню. У посланнях під час війни, Митрополит постійно повторював, що вбивство є злочином, яке карається відлученням від церкви, та застерігав українську молодь від вступу до поліції.

1943 року у "Слові Митрополита" він звернувся насамперед до старших людей, до батьків, щоб ті вберегли молодих від злоби, національної ненависті, партійних роздорів, бажання помститися тощо. Молодь просив не піддаватися

на провокації, радитися з батьками, не зраджувати Божих законів. Це було його останнє послання народу.

Отже, А. Шептицький як провідник, духовний наставник українського народу надзвичайно високо ставив справу національного виховання молоді, акцентуючи увагу на вихованні любові до Батьківщини, толерантності, поваги до старших, визнанні авторитету батьків, формуванні дбайливого виховання матерями своїх дітей, дотриманні християнської моралі. І основною провідницею цих ідей Митрополит справедливо вважав церкву.

Основні дати життя і діяльності

1865, 29 липня – народився в с. Прилбичі (нині Львівська обл.).

1879 – 1883 – навчався у гімназії Св. Анни (м. Краків).

1883 – поч. 1884 – військова служба, хвороба.

1884 – 1886 – навчався у Краківському та Варшавському університетах.

1886 – вперше відвідав Рим.

1887 – здобув наукову ступінь доктора права.

1887 – 1888 – подорожував Європою, Україною та Росією.

1888 – мав аудієнцію у Папи Лева ІІІ;

– вступив до монастиря отців Василіян;

– прийняв чернече ім'я Андрей.

1889 – 1891 – перебував у Краківській Єзуїтській обителі.

1892 – 1896 – був висвячений на священика у Перемишлі;

– провів першу Божественну Літургію у родинному селі Прилбичі;

– став магістром новиків (молодих ченців) у Добромільському монастирі;

– призначений ігуменом монастиря Св. Онуфрія у Львові.

1898 – запрошений професором богослов'я Криштинопільського монастиря.

1899 – призначений Єпископом Станіславським;

– першим із вищих ієрархів ГКЦ почав використовувати народну мову у спілкуванні із вірянами.

1901, січень – Митрополит Галицький та Архієпископ Львівський,

предстоятель УГКЦ (собор Св. Юра, Львів);

– заснував монастир Студійського правила.

1902–1905 – ставив питання про відкриття української гімназії у Станіславі;

– заснував Український Національний Музей.

1903 – приєднався до бойкоту українських депутатів Галицького сейму.

1906–1907 – очолив делегацію до імператора Франца Йосифа І (ставилось питання про надання українцям рівних прав з іншими народами

Австро-Угорської імперії);

– добився призначення Єпископа для США (а у 1912 р. – для українських поселенців у Канаді).

1910 – ініціював та заснував Земельний банк у Львові.

1912 – правив панахиду українською мовою у пам'ять Т. Г. Шевченка.

1914 – 1917 – арештований і вивезений до Києва, потім до Росії.

1917 – звільнений з ув'язнення;

– виступив у Києві у Центральній Раді.

1918 – вітав утворення УНР.

1918 – 1919 – інтегрований польською владою (під час українсько-польської війни).

1920 – поїздка до Риму, де висловив ідею незалежності та соборності України;
– засудив окупацію Галичини Польщею.

1917–1922 – відкрив велику кількість притулків-сиротинців.

1928–1929 – заснував Львівську греко-католицьку академію, Богословське наукове товариство.

1933 – видав Послання із засудженням голоду в Україні.

1938 – вітав проголошення незалежності Карпатської України, відновлення української державності.

1939 – висвятив на єпископа свого наступника Й. Сліпого.

1941 – написав лист до М. Хрущова;

– вітав прихід німецьких військ;

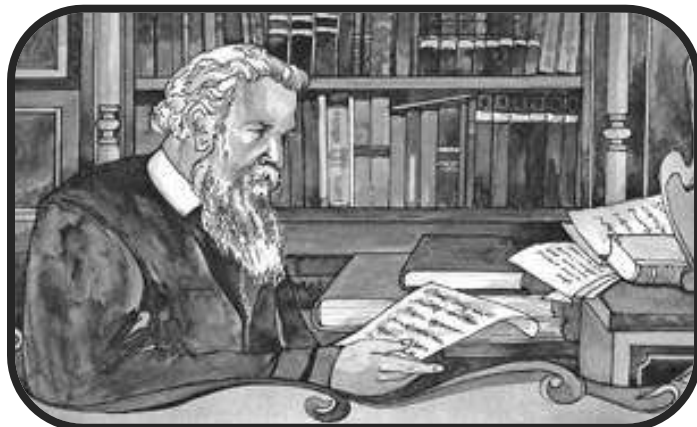
– писав протест до рейхсфюрера Гімmlера, розчарувавшись у намірах німців.

1942 – організував кампанію для порятунку євреїв;

– написав лист до Папи Пія XII із засудженням нацизму;

– написав пасторський лист "Не убий!" (заклик до примирення в українському суспільстві, засудження політичних вбивств).

1944, 1 листопада – відійшов у вічність. Похований у соборі Св. Юри у м. Львові.

Література про життя та діяльність Митрополита

Шептицький А. "Не убий": [текст Послання та коротко про автора] // Київ. – 2005. – № 6. – С. 138–145.

Андрей Шептицький // Видатні постаті в історії України ХХ ст. – К., 2011. – С. 36–364.

Андрей Шептицький. Три епізоди // Дашкевич Я. Постаті : нариси про діячів історії, політики, культури. – 2-е вид., виправл. і доп. – Львів, 2007. – С. 62–626.

Андрей Шептицький // Вінцковський Т. С. Політичні діячі України: 1917 – 2004 рр. : навч. посіб. – Х., 2005. – С. 48–51.

Андрій (Роман) Шептицький (1865 – 1944) // Сто великих українців. – К., 2011. – С. 288–292.

Андрій Шептицький // Нартов В. Видатні особистості України. – Харків, 2007. – С. 234–240.

Корнелюк, В. "Присвятивши божій справі ціле життя..." / В. Корнелюк // Історичний календар - 99. – К., 1998. – С. 321–323.

Перейда, Ю. Апостол церковного єднання: життя Слуги Божого Митрополита Андрея Шептицького [текст] / Ю. Перейда; пер. з англ. – Львів : Свічадо, 1994. – 38 с.

Степовик, Д. Андрей Шептицький / Д. Степовик // Історичний календар 2000. – К., 1999. – Вип. 6. – С. 204–205.

Український Мойсей : до 140-річчя від дня народження Андрея Шептицького // Календар знаменних і пам'ятних дат 2005. III квартал. – К., 2005. – С. 38–46.

Шептицький Андрей (29.07.1865 – 01.11.1944) // Довідник з історії України (А – Я) – 2-е вид., доопр. і доп. – К., 2001 – С. 1085–1087.

Шептицький Андрій (Роман – Марій – Олександр) // Провідники духовності в Україні. – К., 2003. – С. 159–160.

Андрей Шептицький: державник, богослов і меценат (до 145 річниці від дня народження) // Шкільна бібліотека. – 2010. – № 6. – С. 8.

Бриндак, І. Митрополит Андрей Шептицький і рух ОУН – УПА / І. Бриндак // Українське Слово. – 2015. – 11–17 берез. – С. 8–9.

Гелитович, М. Роль митрополита Андрія Шептицького у збереженні українського іконопису / М. Гелитович // Пам'ятки України: історія та культура. – 2013. – № 12. – С. 14–23.

Герасимчук, В. "Не убий!". 1942 : монолог Шептицького з драми "Андрей" / В. Герасимчук // Літературна Україна. – 2002. – 4 квіт. – С. 5.

Дем'янчук, Ю. Митрополит Андрій Шептицький та комуністична ідеологія: погляд Андрія Шептицького на приватну власність і свободу людини / Ю. Дем'янчук // Українське слово. – 2011. – 30 листоп.- 6 груд. – С. 10.

Климчук, М. В Україні триває Рік Андрія Шептицького / М. Климчук // День. – 2015. – 20–21 лют. – С. 11.

Косів, М. З його духа печаттю : до 145-річчя від дня народження А. Шептицького / М. Косів // Літературна Україна. – 2010. – 29 лип. – С. 6.

Новікова, Т. Праведник світу / Т. Новікова // Демократична Україна. – 2009. – 30 жовт. – С. 21.

Сергійчук, В. Щоб воля неволі здолала / В. Сергійчук // Урядовий кур'єр. – 2009. – 8 груд. – С. 9.

Тисячна, Н. Любов у конверті. Уперше вийшли друком дитячі книжки про Андрея Шептицького / Н. Тисячна // День. – 2012. – 28–29 верес. – С. 23.

Федоренко, В. Велет духу жорстокої доби / В. Федоренко // Українська мова та література. – 2011. – № 45–46 (груд.). – С. 100–102.

Федунь, М. Твори Андрея Шептицького в контексті української літератури / М. Федунь // Слово і час. – 2005. – № 7. – С. 56–60.

Філь, Г. "... А голос голодних женців дійшов до Господа" / Г. Філь // Народна армія. – 2008. – 17 лип. – С. 13.

Хом'як, О. Андрей Шептицький піввіку оберігав церкву та її вірян / О. Хом'як // Високий замок. – 2015. – № 11. – С. 10.

Червак, Б. Національна ідея Митрополита / Б. Червак // Українське слово. – 2010. – 22–28 верес. – С. 11; 29 верес. – С. 11.

Чернецький, Є. Шептицькі / Є. Чернецький // День. – 2012. – 5–6 жовт. – С. 7.

Велет духу жорстокої доби

До 150-річчя від дня народження Андрея Шептицького

Бібліографічний посібник

Автор-упорядник *Любов Іванівна Картальова*

Редактор	<i>С. В. Сичова</i>
Комп'ютерна верстка	<i>В. Ф. Походун</i>
Комп'ютерний набір	<i>В. В. Шевченко</i>
Відповідальна за випуск	<i>І. В. Балибіна</i>

Підписано до друку 29.05.2015. 20 стор. Тираж 5 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара
36038, м. Полтава. вул. Енгельса, 25а

<http://libgonchar.org>
E-mail: pobugonchara@ukr.net